25/5/87

MATAORA HARRY
KAVANA OF KEIA

TOKA 'AKAMĀ'ARA'ANGA NO TE AU VA'EAU MANGAIA.

I te tuatau e ora ra tōku pāpā kerēni, e mana mai ana a ia i tōna 'aere'anga i te tamaki. No tōku tu tamariki pa'a, no reira 'āore au i mānono atu i te 'akarongo meitaki i tāna e mana mai nei. E kākaro matariki ana ra au i te toka i 'akatu'ia, e e tatau ana au i te au ingoa o te au tangata tei to'i'ia ki runga. Me tae 'oki i te ra no te 'akama'ara'anga i te au tangata tei aere ana ki te tamaki, e tangi ana au i te au tara a te au tangata e akamārama mai nei i ta rātou i kite e tei tatau. O te ra katoa oki teia e tamaumau mai ei te au va'eau i to rātou au tāpa'opa'o tūkētūkē.

I a 'oki atu au mei Rarotonga atu nei, i te mata'iti 1987 no te orote, ua manako mai au i te tātā i tētai puka no te Vairakau Maori no Oneroa 'ua. I roto i reira i tāku 'anga'anga e rave nei ua 'āki mai tēta'i pāpā rū'au i tōna pō'itirere no tāna i 'akarongo i te ra o te 'Akama'ara'anga i te au Va'eau (A.N.Z.A.C. Day) Ua 'āki mai 'oki a ia e na Pokino Aberahama i mana i tēta'i au mea no te ropa'anga i tēia toka va'eau. I te mea 'oki e ko tōku taime mua tēia i te 'akarongo, no reira ua tupu mai tēia manako noku e ka aere au ka 'āravei i a Pokino.

Te manako ngao no tēia 'āravei'anga, kia tātā'ia tēta'i tua ei 'āki i te uki a mua i 'akapēea tikāi te ropa'anga ia te toka vaeau.

I te mata'iti 1987, Aonga ra 2 no me i te popongi ua aere atu au i te 'āravei i a Pokino Aberahama. Ua 'akamaramārama atu au i tōku tere i tae atu ei au e pērā tōku āka'inangaro kia kite au no te ropa'anga'ia te Toka Va'eau. Kua 'āriki mai a ia, ma te mareka no te mea te kite ua nei a ia i te puapinga i tāku ka rave me oti ua ake i te tātāia i roto i tēta'i puka.

Kia au te tamaki'anga kua tupu tēta'i manako e kia akatu'ia tētai toka 'akama'ara'anga no te au tangata tei aere ana i te tamaki.

I te mataiti 1936 ua 'akamata te au tangata kātoa-toa i roto i te au puna tātakitai i runga i a Mangaia i te 'anga'anga i tēia toka. Kua tari mai te au tangata i roto i te au puna i ta rātou au kō'atu reru mei roto mai i te parera. Ko tēia ko'atu reru, tūkētūkē tōna kara. E tea, e tako e kura e te au kara kāiroiro. O te kō'atu teiaaia rava atu oki teia me tāki'ia. Ko ~~ngā'i oki ka~~ 'akatu'ia ~~ai~~ teia toka nei i roto ~~te reira~~ i te tu'anga o te Taiate. Ko i te Puna Keia, Oire Oneroa.

Ko Ivirua e Karanga ua tari mai rātou i ta rātou kō'atu mei 'Are-Pāpaka nei e mei tēta'i itu maire te mamao mei te ngā'i ka 'akatu'ia ai te toka.

Ko Tavaenga ua tari mai i ta ratou ko'atu mei 'Orau mai e mei teta'i rua e te 'apa maire te mamao. Ko Keia ua tari mai i ta ratou ko'atu mei Te-rua-rere mai, mei tetai rua maire te mamao. Ko Veitatei ua tari mai i ta ratou ko'atu mei Te-Aratoirau mai, mei tetai toru maire te mamao. Ko Tamarua ua tari mai i ta ratou ko'atu mei Ara-Tangaroa e Rinui, mei tetai rima e te apa maire te mamao.

I a tae mai teia au ko'atu nei ki Oneroa ua 'akamata te au ta'unga i te tarai mei te piriki rai tona tu.

Ina, i te tuatau e ropa nei ua aere atu tetai pupu pa poro rakau e te teneti mei Aitutaki mai ki Mangaia. I te mataiti i aere ei teia pupu tarekareka ki Mangaia ko te mataiti rai ia i oti ei teia toka i te patu. Kua riro i reira e na teia pupu tarekareka no Aitutaki mai i akaoti. Mei teia oki te tu oa runga i te keo o te toka. Ko te keo i runga i te toka e ke'o te reira. Ua tikia oki te reira mei roto mai i te ana o Te-rua-reru. Mei teta'i rua e te apa maire te mamao. O teia ana mei te va'arua rai, ka eke te tangata ki raro ei reira ka tomo atu ei ki roto. E ke'o tautau mai oki teia mei runga mai, e ua pariaia i te toki ia motu.

(te apuanga)

Ua tapa'ataia oki teia keo ki vatata mai i te puta o te va'arua, i reira i utia mai ei ki runga. Kia tae mai ki tai nei, ua patu akapia/kuea ia e na te Tere no Aitutaki mai te reira i rave. Te ingoa o to ratou Manitia o Mose, to ratou Tekere-tere o Ta Pitomaki e ko Tuakeu e Pakea etai nga mema.

Kia oti teia toka i te patu ua aere mai tetai au tangata mei Rarotonga mai no te 'ai 'anga. Teia tetai, ko Raitia Tepurotu e Kapikapi metua. I roto i te ra o te akatueraanga, ua riro te reira e na Cambell.

Teia te irava no te reira ra, tei roto te reira i te Salamo 118 22 - 24:

Ko te toka i akaruke'ia e te aronga patu 'are ra, ko tei akariroia ei toka tiava. 23. Ko ta Iehova teia i rave; e mea vavaria oki i mua i to tatou nei mata.

Kua akakite katoaia i taua ra ra te aiteanga i patu kueaia ai te toka ma te keo e tou ra ki runga i te rangi.. Ko a raro i te tango kuea te takai nei nga vaevae o te vaeau ki runga i te one, ko te rua o te potonga ko te ko papaiia e ko te keo te to'u ra ia te rima ki runga i te rangi.

Teia i reira te taraanga, te aere nei te au vaeau no:

Te Atua
Te Ariki e
Te Enua.

God, King and Country.

later Ariki

E TOKA AKAMA'ARA
NO TE
VA'EAU MANGAIA
TE TAMAKI MA'ATA
1914 - 1918

Matekeiti T.	Motuiti K.
Peta T.	Ngai T.
Gelling G.	Kavea T.
Cuthers K.	Tara T.
Tutai T.	Kavae P.
Manoa A.	Toru T.
Tutara O.	Kakino A.
Tangatakino T.	Teakataa M.
Ringia R.	Koroiti T.
Pe M.	Tamaine M.
Tuaputa U.	Pako T.
Ara P.	Taomia P.
Harry A.	Pipiki M.

Ko te au ingoa teia i te au tangata tei tata'ia, e tei uri aro i runga i te aranui.
Na te Kei'a i patu teia aro.

Keia

SALAMO 124: 7-8.

Taukopungaiti M.
Noeiti T.
Naeiti N.
Opetaia K.
Angareu. O.
Oiaua K.
Puati T.
Tongia T.
Teuruaa T.
Taumaa M.
Paupauare T.
Ringi T.
Tongia T.
Puati P.
Tika T.
Taomia T.
Nga T.
Taomia U.
Ringia T.
Tuanu R.
Tutai T.
Uaongo A.
Ngau V.
Upoko U.
Tuara T.
Ngatamariki N.
Vivi T.
Tangianau K.
Makiteiaa A.

Ko te au ingoa teia i te au tangata tei tata'ia
e tei uri aro ki te oire Tavaenga.
Na Ivirua e Karanga i patu teia aro .

Ivirua and Karanga

SALAMO 22: 27 - 28.

Naka T.
Ongokoreiti M
Paierua K.
Tuikaa N.
Taraia T.
Marearai A.
Anaupou T.
Aria K.
Kaiti K.
Mauturi M.
Mua K.
Tere M.
Miria K.
Makitira T.
Miria T.

Makitao R.
Mai I.
Toru M.
Ngauiti R.
Ngatoi N.
Avanui M.
Imene N.
Koroiti P.
Kaokaoiti P.
Kino R.
Kaokao T.
Rua R.
Rima T.
Oki T.

Ko te au ingoa teia i te au tangata tei tata'ia,
e tei uri aro ki te moana.
Na Tamarua i patu i teia aro.

Tamarua

ROLL OF HONOUR

THE GREAT WAR

1914 - 1918

Totoroaere R.
Aiaia A.
Ataataivi W.
Inga N^G.
Cuthers M.
Mataira T.
Tipoki V.
Monga P.
Arapo M.
Kue M.
Ke I.
Enuangaro T.
Rima K.
Kai M.
Motu T.

Mate M.
Tangitoru T.
Taraia T.
Aria T.
Aki E.
Tere P.
Uri T.
Puati N^G.
Ma R.
Ra M.
Rere T.
Maro R.
Ngatama T.
Ngarua M.

Ko te au **ingoa** teia no te au tangata tei tata'ia,
e tei uri aro ki Ka'umata.
Na Veitatei i patu i teia aro.

Kaumata
Veiatei

TARU

...ti e piri i te tipani e
... vai panave i akee
e ra roa ia
... ata i Tarome
e umama noa ra

Na mama tura
Na vitai e
Te rawea Te-a-Punavai

<u>UTE</u> (Tava'enga)

Te uipa'anga tei 'akatupu'ia
E te Union ra o Mangaia
Te tumu tuatua tei 'akakite'ia
Ka riro te re i a 'ai
Te karapu Tava'enga tei 'avitiviti
I roto i teia mata'iti
To tangi rakau i te 'ivi poro
Parari atu ra te kini
Na te reira i 'akateitei koe
Vai tata i a Paratimani

Ua 'oro vañavana te karapu Tava'enga
E poro tei rere na roto i te reva
I te tangitangi a te manu reva
Ka maeva, ka maeva, ka maeva te tiare
Ka maeva ma te rekareka
Mouria o te reva i roto i to rima
I a tae i te toru mata'iti

Rukauti te karapu Tava'enga
Tena te pu'atoro tako

Atu'ia e Tangitungane.